

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора
Ковшар Олени Вікторівни на дисертаційне дослідження
Рогачко-Островської Марини Станіславівни
з теми «Підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної
освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі
спеціальності 13.00.08 – дошкільна педагогіка

Фундамент майбутньої творчої особистості закладається в дитинстві, а майбутнє держави визначається рівнем освіченості її найменших громадян. Досягнення цієї мети пов'язується, зокрема, з розвитком мовлення дітей дошкільного віку та підготовкою майбутніх педагогів-вихователів до зазначеного процесу. Тому нині особливої актуальності набуває обрана проблема дисертаційного пошуку М.С.Рогачко-Островської. Це підтверджено такими державними документами, як: Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (2019 р.), Базовий компонент дошкільної освіти та іншими законодавчими і програмовими документами.

Виходячи з актуальності наукової проблеми, дисертантка у вступі чітко формулює мету дослідження, завдання та успішно в подальшому їх реалізує.

Всебічне вивчення проблеми, ступеня її наукової розробленості надало змогу автору сформулювати концептуальний апарат дослідження, докладно проаналізувати значне коло теоретичних і практичних питань, зробити самостійні висновки.

Обґрунтованість наукових результатів роботи забезпечено шляхом ретельного відбору методів дослідження.

Дисертаційна робота виконана відповідно до наукової теми кафедри

теорії і методики дошкільної освіти «Психолого-педагогічний супровід формування професійно-методичної спрямованості особистості майбутнього фахівця дошкільної освіти» (№ 0119U002027), що входить до плану науково-дослідних робіт Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Тему дисертації затверджено вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 8 від 26 березня 2015 р.).

Наукова новизна дисертаційної роботи не викликає сумніву: вперше визначено сутність феномена «підготовленість майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку»; уточнено поняття «креативне мовлення», «професійно-мовленнєва підготовка майбутніх вихователів», «підготовленість майбутніх фахівців закладів дошкільної освіти». Визначено й науково обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку; виявлено відповідні критерії (мовленнєво-знаннєвий, продуктивно-творчий, рефлексійно-оцінний) із показниками та схарактеризовано рівні. Авторкою розроблено та досліджено модель підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку. Подальшого розвитку набула методика професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Аналіз основних положень змісту дисертації свідчить про досягнення здобувачем мети дослідження. У висновках дисертації відбито ступінь розв'язання висунутих завдань дослідження.

Практичну значущість дослідження М. С. Рогачко-Островської засвідчує достатньо широка апробація результатів впровадження в освітній процес закладів вищої та дошкільної освіти. За результатами дослідження опубліковано 16 наукових праць (із них – 6 статей у наукових фахових

виданнях України, 1 – у зарубіжному науковому періодичному виданні, 8 – апробаційного характеру, 1 – додатково відображає матеріали дисертації (у співавторстві).

Дисертаційна робота М. С. Рогачко-Островської вирізняється логічною структурою, складається з двох узаємопов'язаних розділів, кожен з яких характеризується певним внеском у розвиток теорії і практики дошкільної освіти.

Опрацювавши великий обсяг наукових досліджень з обраної проблеми, у першому розділі «Теоретичні засади підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку» авторка провела ґрунтовний аналіз стану сучасної системи підготовки майбутніх вихователів у досліджуваній науковій площині. Прослідковується обґрунтований аналіз таких досліджень з питань: підготовка; професійна підготовка, готовність та підготовленість, діяльність та професійно-педагогічна діяльність, готовність до педагогічної діяльності.

Заслуговує на увагу розгорнутий та логічний теоретичний аналіз проблем професійно-педагогічної та професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в теорії педагогіки вищої школи.

Вважаємо актуальним та цінним проведений аналіз теорій сучасних наукових шкіл з обраної теми дослідження, однією з представниць яких є дисертантка.

У роботі чітко простежується позиція авторки після аналізу обраних наукових досліджень та наведені визначення обраних ключових понять.

За результатами ретельного та логічного аналізу провідних наукових підходів до структурування педагогічних процесів і явищ у сучасній педагогічній науці дослідниця обґрунтувала сутність та структуру феноменів «креативність», «творчість та креативність» у контексті започаткованого дослідження, «педагогічна творчість».

Вважаємо за необхідне зупинитись на представленому авторкою тлумаченні феномену «педагогічна творчість».

«Під педагогічною творчістю будемо розуміти процес педагогічної діяльності особистості – як суб'єкта творчої діяльності (вчителя, викладача, вихователя), що спрямований на формування майбутньої творчої особистості (дитини, студента, майбутнього педагога), вирізняється оригінальністю поєднання нових педагогічних форм, методів і інноваційних технологій організації освітньо-виховного процесу, результатом якого є сформованість творчої особистості вихователів (с.66-67).

Не погоджуємося з таким твердженням, адже процес педагогічної діяльності носить суб'єкт-суб'єктний характер, результатом цього процесу є не лише сформованість творчої особистості вихователів, а й усіх суб'єктів процесу педагогічної творчості.

Цілком підтримуємо позицію авторки в обґрунтуванні особливостей розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку. Для визначення власної думки було проаналізовано широке коло наукових досліджень, Державний стандарт дошкільної освіти (БКДО), сучасні освітні програми закладів дошкільної освіти. Авторкою розкрито сутність феноменів «креативне мовлення дітей передшкільного віку», «мовленнєва діяльність дітей передшкільного віку».

Найбільш істотним науковим результатом першого розділу є обґрунтування дослідницею сутності феномену «підготовленість майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку. Визначимо як позитивний аспект цього розділу також ґрунтовне та вмотивовано визначення педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку:

-активізація позитивної настанови майбутніх вихователів на розвиток креативного мовлення дітей передшкільного віку (цілком справедливо автор досліджує роль особистості педагогів-вихователів та ґрунтовності їх знань в організації процесу розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку);

-забезпечення міждисциплінарних зв'язків у підготовці майбутніх вихователів до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку (проведений аналіз робочих освітніх програм з підготовки вихователя та доведена доцільність міждисциплінарних зв'язках курсів із підготовки вихователів до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку);

-створення креативно-спрямованого мовленнєвого середовища закладу вищої освіти в процесі професійної підготовки майбутніх вихователів (у роботі переконливо визначено та описано сутність, змістове наповнення «креативно-спрямованого мовленнєвого середовища» як такого, що спонукає студентів до професійно спрямованої креативно-мовленнєвої діяльності у розвитку в них креативного мовлення).

Сукупність педагогічних умов, теоретичних засад підготовки майбутніх вихователів до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку утворюють надійний каркас експериментально-дослідної роботи.

У другому розділі «Експериментальна методика підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку» безумовно вартісним є окреслення дисертанткою стану підготовленості майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку.

Проаналізована достатня кількість освітніх програм для закладів дошкільної освіти та дібрано й розроблено відповідні діагностувальні методики. Вражає широкий та ретельний добір авторкою представлених діагностувальних методик для визначення рівнів підготовленості майбутніх вихователів до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку; схарактеризовані рівні (достатній, задовільний, низький) означеної підготовленості. Марина Станіславівна продемонструвала високий потенціал володіння методами експериментальної діагностики.

Логічно визначені критерії підготовленості майбутніх вихователів до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку (мовленнєво-знаннєвий, продуктивно-творчий, рефлексійно-оцінний) із відповідними

показниками. Представлений докладний діагностувальний матеріал з визначення кожного обраного критерію.

З метою подальшої конкретизації авторського задуму запропонована експериментальна методика, яка складається з чотирьох етапів (інформаційно-настановний, продуктивно-діяльнісний, креативно-відтворювальний, рефлексійно-оцінний) містить відповідний критеріально-діагностичний комплекс, що дає змогу реалізувати педагогічні умови відповідної методики.

Для організації експериментально-дослідної роботи упроваджена широка творча програма формувального експерименту; розроблено модель підготовки майбутніх вихователів до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку.

До беззаперечних вагомих результатів здійсненого практичного пошуку належить розробка елективного курсу «Креативне мовлення дітей передшкільного віку»; системи вправ креативної спрямованості, тренінгів, прес-конференцій тощо; доповнення змісту навчальних дисциплін «Психологія дитяча», «Дошкільна лінгводидактика», «Культура мовлення та виразне читання», «Основи образотворчого мистецтва і методика керівництва зображувальною діяльністю дітей», «Теорія і методика фізичного виховання», «Методика ознайомлення дітей з довкіллям у закладі дошкільної освіти» темами креативно-мовленнєвої спрямованості.

Авторкою проведена ґрунтовна робота з кількісної і якісної оцінки отриманих рівнів підготовленості майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку відповідно до визначених критеріїв.

У висновках до дисертації надаються загальні підсумки дослідження та розкриваються перспективи подальшого використання результатів.

Зміст рецензованої дисертації охоплює основні аспекти теми дослідження і засвідчує ґрунтовність, глибину та різновекторність порушеної проблеми.

Робота широко проілюстрована таблицями, рисунками, матеріалами додатків.

Дисертантка демонструє власну ерудицію, володіння матеріалами й інформацією, що стосуються до об'єкта та предмета дослідження. Обсяг бібліографії до дисертації досить великий (373 найменування).

Дослідження побудовано чітко й логічно, виконано на належному теоретичному та практичному рівнях. Висновки є цілком обґрунтованими, а дослідження є повністю завершеним та виконаним цілком самостійно.

Автореферат ідентичний основному змісту дисертації, у ньому повною мірою відображено всі основні положення роботи. Зміст дисертації також відображений у публікаціях дисертантки. Заявлені завдання дослідження реалізовано в повному обсязі.

Дисертаційне дослідження містить також потужний та цінний практичний інноваційний методичний матеріал, поданий у додатках. До незаперечних авторських здобутків дисертантки належать розробка корекційно-розвивальних тренінгових програм для педагогів та батьків вихованців, комплекс завдань і вправ для старших дошкільників.

На нашу думку, оригінальні матеріали цього дослідження розширюють і збагачують традиційні підходи щодо професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку, формування творчої особистості дитини, організації діяльності педагога-вихователя в освітньому процесі.

Результати виконаної роботи є перспективними щодо активного розповсюдження та впровадження в практику дошкільної освіти; професійної підготовки фахівців у галузі дошкільної освіти.

Рекомендуємо підготувати до друку навчально-методичний посібник за матеріалами практичних авторських розробок для удосконалення освітнього процесу в закладах вищої освіти з підготовки майбутніх вихователів, курсах підвищення кваліфікації, організації освітнього процесу в дошкільних закладах з розвитку креативного мовлення дошкільників.

Високо оцінюючи результати рецензованого дослідження, вважаємо за потрібне висловити деякі зауваження й побажання:

1. У другому розділі дисертаційної роботи авторкою дуже вдало представлений елективний курс «Креативне мовлення дітей передшкільного віку» (с.181), у процесі викладання якого було використано різноманітні активні форми освітнього процесу, організована індивідуальна робота зі студентами; вважаємо, що впровадження означеного курсу було б більш ефективним за рахунок включення завдань для самостійної роботи студентів.
2. Вважаємо за доцільне спланувати самостійну роботу студентів також і в реалізації педагогічної умови «забезпечення міждисциплінарних зв'язків у підготовці майбутніх вихователів до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку» у межах обраних навчальних дисциплін.
3. У параграфі 2.1. «Стан підготовленості майбутніх вихователів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку» необхідно було б здійснити аналіз робочої освітньої програми курсу «Основи педагогічної майстерності» та запропонувати теми з формування креативно-мовленнєвої діяльності майбутніх вихователів, зацентувати увагу на формуванні креативного мовлення в професіограмі педагога-вихователя.
4. На нашу думку, у параграфі 1.2. «Проблема професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в теорії педагогіки вищої школи» доцільно проаналізувати відповідність компетентностей визначених Державним стандартом вищої освіти України зі спеціальності 012 Дошкільна освіта, ступеня вищої освіти «бакалавр» дослідженій авторкою «підготовленості майбутніх фахівців дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку».

Водночас вважаємо, що вказані зауваження та побажання мають дискусійний характер та не знижують загальної позитивної оцінки дослідження Рогачко-Островської Марини Станіславівни.

Висновок. На основі вивчення дисертаційної роботи М.С. Рогачко-Островської можна дійти висновку, що дисертація є самостійним і завершеним науковим педагогічним дослідженням. За характером фактичного матеріалу, ступенем його кількісного та якісного аналізу, рівнями новизни і значущості результатів дослідження для педагогічної науки і практики, обґрунтованості висновків дисертація з теми «Підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку» цілком відповідає вимогам пунктів 9, 11,12, 13, «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 року № 567, а її авторка, Рогачко-Островська Марина Станіславівна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.08 – дошкільна педагогіка.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,

завідувачка кафедрою

дошкільної освіти

Криворізького державного

педагогічного університету

